

Webrecensie BMGN 126:2 (2011)

Merriënboer, J. van, Bootsma, P., Griensven, P. van, *Van Agt biografie. Tour de Force* (Amsterdam: Boom, 2008, 590 blz., ISBN 978 90 8506 556 2).

Er zijn een aantal criteria waaraan je de kwaliteit van een biografie kunt afmeten. Allereerst de vraag of het personage dat centraal staat goed en levendig uit de verf komt. Wanneer het iemand betreft die een grote rol in het politieke en maatschappelijke leven heeft gespeeld is ook van belang dat zijn of haar drijfveren helder worden en *last but not least* gaat het om een analyse van de invloed die de hoofdpersoon heeft gehad en een oordeel over diens optreden.

Tour de Force, de biografie die Johan van Merriënboer, Pieter Bootsma en Peter van Griensven schreven over Dries van Agt, oud-minister van Justitie en twee keer minister-president, scoort bijzonder goed op het eerstgenoemde punt. Het is een heerlijk boek om te lezen en Van Agt, deze kleurrijke figuur, een 'woordkunstenaar' met een 'unieke stijl' komt in al zijn dimensies tot leven. Zo wordt het verschil tussen zijn spirituele wijze van geloven en het veel zwaardere calvinisme fraai getypeerd; voor Van Agt was geloven als 'wandelen in de zon'. De blik op de vorming van Van Agts persoonlijkheid tot aanvankelijk wat wereldvreemde intellectueel wordt gescherpt door zinnnetjes als: 'Hij mocht vader niet opvolgen, want hij was te goed voor de zaak. En bovendien te zweverig' (29).

Erg leuk is ook het commentaar van een vroegere onderwijzer op het gedrag van de als schooljongen wat driftige en koppige Dries. De meester had hem een keer strafwerk gegeven, hij moest een lastige som maken. 'Met zijn knuisten onder zijn kin ging hij zitten broeden en vertikte het om aan de som te beginnen. Zo af en toe zat hij schuin van onderen naar me te loeren om te zien of ik mijn geduld al begon te verliezen. [...] Toen ik hem zo bezig zag met Den Uyl dacht ik: Kijk, daar heb je hem weer. Precies die jongen van twaalf die ik in m'n klas heb gehad. Nou laat hij zijn stijve kop weer zien' (30).

Het is jammer dat de analyse van Van Agts rol bij de val van het kabinet-Den Uyl en tijdens de formaties van 1977 en 1981 minder scherp en overtuigend is. De auteurs hebben veel gesprekken met Van Agt kunnen voeren, maar ze laten zich maar mondjesmaat uit over de vraag of hij al dan niet willens en wetens het tot stand komen van het tweede kabinet-Den Uyl verhinderd heeft. In het hoofdstuk over die formatie wijken ze uit naar Tjeenk

Willink die te kennen geeft dat hij denkt dat Van Agt zo'n tweede kabinet-Den Uyl wel had willen accepteren en ze eindigen met de mededeling dat Den Uyl en Van Thijn zwakke onderhandelaars waren. Dat is waar, maar Van Agts eigen rol blijft zo onderbelicht. Dat de CDA-lijsttrekker vervuld was van woede en rancune jegens de PvdA, omdat hij gekwetst was door het optreden van die partij in het Tweede Kamerdebat over oorlogsmisdadiger Pieter Menten, wordt wel aangestipt, maar blijft in de lucht hangen. Terwijl Van Agt zelf, in gesprek met ondergetekende (voor de biografie van Den Uyl) ruiterslijk erkende dat de indruk 'dat deze jongen maar één doel had: de zaak te laten mislukken [...] half waar is'. Want: 'ik ben niet de formatie binnengegaan met de stellige overtuiging en de onwrikbare wil: dit zal mislukken en daarvoor zal ik strijden tot mijn laatste ademtocht. Zo was het niet. Maar weer wel: tjeetje, wat zal ik het die lieden moeilijk gaan maken zeg! Nu zullen ze het weten! Dat wel. [...] Maar daarin werd ik ook weer in hoge mate gesterkt door de achterban. Die vonden het prachtig dat ik doorvocht' (Anet Bleich, *Joop den Uyl 1919-1987* (Amsterdam 2008) 396). Klare taal, die in *Tour de Force* ontbreekt. Gelukkig wordt in de epiloog van deze biografie nog wel tussen neus en lippen opgemerkt dat Van Agt er in 1977 in slaagde 'een reprise van het kabinet-Den Uyl te verhinderen'. Met als conclusie: 'De gekrenkte trots van Van Agt botste op de hoogmoed van de PvdA' (504).

Tour de Force staat vol pregnante, soms haast poëtische Van Agt-citaten en verrukkelijke anekdotes. Wat Wil Albeda, een andere bekende christendemocraat uit die periode, Van Agts 'merkwaardige mengeling van clownerie en diepe ernst' (112) noemde, weten de auteurs bijna tastbaar te maken. In dit opzicht is de biografie zeer geslaagd. Van Merriënboer, Bootsma en Van Griensven leggen terecht het accent op Van Agts betrokkenheid, als katholieke jurist, bij immateriële thema's. Ze geven een heldere beschrijving van de evolutie van zijn denken op dit punt; aanvankelijk was hij voorstander van meer rechten voor gedetineerden, vernieuwing van het strafrecht en legalisering van soft drugs vanuit de overtuiging dat de staat geen zedenmeester hoort te zijn. Ook ten aanzien van abortus, hét punt waarover hij scherp zou gaan botsen met progressief Nederland in het algemeen en de PvdA van Den Uyl in het bijzonder, meende Van Agt dat niet de overheid in eerste instantie een grens zou moeten trekken, maar de samenleving, via een 'ethisch reveil'. Toen de overheersende mening in de maatschappij juist de kant van het toestaan van abortus opging, werd dit ethisch reveil een strijdkreet waarmee Van Agt de 'stille conservatieven', de burgerlijke middengroepen die zich onbehagelijk voelden bij de vernieuwingsdrang van

Den Uyl c.s., voor het prille CDA wist te mobiliseren. Hier hebben de auteurs naar mijn gevoel de vinger gelegd op een van de essentiële onderdelen van Van Agts in retrospectief snelle bekering van progressief buitenbeentje naar 'de underdog [...] die het in z'n eentje opnam tegen rooien en goddelozen' (155).

Anet Bleich, Amsterdam

Webrecensie BMGN – LCHR 126:4 (2011)

Netten, Djoeke van, **Nicolaus Mulerius (1564-1630). Een geleerde uit Groningen in de discussies van zijn tijd** (Biografieën van Groningse hoogleraren; Groningen: Barkhuis, 2010, 96 blz., ISBN 978 90 77922 72 9).

Deze biografie van Nicolaus Mulerius is de vierde in een serie biografieën van Groningse hoogleraren en de eerste die aandacht besteedt aan een persoon uit de eerste generatie professoren die in 1614 aantrad. Nicolaus Mulerius is weliswaar niet zo bekend als zijn vriend en collega Ubbo Emmius – de befaamde historicus en stichter van de Groningse academie – maar als auteur van een veel gelezen Copernicus-editie uit 1617 verdient hij zeker onze aandacht. Volgens Van Netten was Mulerius een paradoxaal figuur: een orthodox calvinist die zich in verschillende brieven en pamfletten uitlaat over de religieuze stromingen in zijn tijd, maar tegelijkertijd een zekere tolerantie tentoon spreidde; een academisch opgeleide arts die vooral over astronomisch-wiskundige onderwerpen publiceerde en daarbij ook populaire volkstalige almanakjes verzorgde; en een Bijbelvaste geocentrist, die een becommentarieerde uitgave van Copernicus' werk verzorgde. Deze paradoxen worden vervolgens in vier hoofdstukken ontkracht en in een historisch perspectief gezet. Dat leidt tot een goed geschreven en grondig onderbouwd verhaal, waarin de persoon Mulerius echter weinig tot leven komt.

In het eerste hoofdstuk plaatst Van Netten Mulerius in het religieus-politieke krachtenveld van zijn tijd. Op elegante wijze worden Mulerius' boeken, pamfletten en brieven over godsdienstige kwesties geïntegreerd met een bespreking van de belangrijkste politieke en religieuze ontwikkelingen in de Nederlanden. De vlucht van Mulerius' doopsgezinde ouders uit de Zuidelijke Nederlanden wordt bijvoorbeeld uit de doeken gedaan door middel van een interessant maar gruwelijk relaas waaraan